
SVRHA I METODOLOGIJA SMJERNICA ZA KRIŽOBOLJU 2022.

Simeon Grazio

Klinika za reumatologiju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, KBC Sestre milosrdnice, Zagreb

Križobolja je po svojoj učestalosti, utjecaju na kvalitetu života, radnu sposobnost te troškove dijagnostike i liječenja, jedno od najvažnijih medicinskih stanja (1). Hrvatsko vertebraloško društvo (HVD) Hrvatskog liječničkog zbora je 2012.g. i 2013.g. objavilo smjernice za dijagnostiku i konzervativno i intervencijsko liječenje križobolje/mehaničke križobolje (2,3). Obzirom na protok vremena, u okviru HVD-a pokrenuta je inicijativa za izradu ažuriranih hrvatskih smjernica. Nakon inicijalnog sastanka o svrsi i okvirima smjernica, započeo je rad na metodologiji, odabiru pojedinih tema i prijedlozima članova radnih skupina po temama (u suradnji s dr.sc. H. Markulin, djelatnicom SMK-a, i prof.dr.sc. V. Trkuljom, sa Zavoda za farmakologiju za potrebe metodoloških konzultacija).

Svrha je smjernica postavljanje okvirnih uputa stručnjacima u smislu odluka o dijagnosticiranju i liječenju odraslih bolesnika s akutnom i kroničnom križoboljom (s ili bez radikulopatije). Ciljna skupina smjernica su svi liječnici koji skrbe za bolesnike s križoboljom.

Odabrani su oni oblici i uzroci križobolje koji su najčešći u kliničkoj praksi i imaju neka zajednička obilježja: mogu se „označiti“ pojmovima (koji su rašireni i u pretraživanju literature) – *low back pain, non-specific, degenerative, disc herniation/disc protrusion, osteoarthritis, sciatica, radiculopathy, faset joint syndrome, spinal stenosis, spondylolisthesis 1st degree, sacroiliac joints (degenerative)*.

Isključena su stanja koja se mogu svrstati u ozbiljne i potencijalno opasne uzroke križobolje (tzv. crvene zastave), te stanja nakon operacija na kralježnici.

Obzirom na činjenicu da se križoboljom sustavno bave razna strukovna društva i ažuriraju svoje stavove i preporuke, u izradi ovih smjernica odredili smo nekoliko etabliranih međunarodnih smjernica kao polazišne točke u odnosu na koje bi se u ove smjernice unijele moguće prilagodbe/dodatne informacije: a) francuske smjernice za križobolju iz 2021. god. (4); b) smjernice National Institute for Health and Care Excellence (NICE) iz 2016. god. dodatno ažurirane literaturom o farmakoterapiji do 2020.god. (5) i ažurirani pregled temeljen na dokazima o intervencijskim metodama iz 2019. god.

(6). Budući da neki od pojmova od interesa nisu ili nisu nužno morali biti uključeni u navedene dokumente, odlučili smo se za sljedeće odrednice u postupku pretraživanja literaturnih izvora i selekcije:

- Razdoblje pretraživanja: od 01.01.2011. do 31.03.2022.g.
- Preferirani tip publikacija: a) sekundarne/tercijarne publikacije - sustavni pregledi, „scoping“ pregledni tekstovi, smjernice; b) primarne publikacije - randomizirani klinički pokusi i nerandomizirane kontrolirane studije (za postupke/procedure koje nisu obuhvaćene sekundarnim/tercijarnim publikacija).
- Domene u okviru kojih se definirani pojmovi pretraživanja „nalaze“: a) „Put bolesnika“ (definicije stanja, dijagnostičke procedure, kliničke procjene); b) terapijski postupci: (I)farmakoterapija - (II) medicinske vježbe, hidroterapija, balneoterapija; (III) metode fizikalne terapije; (IV) ostale metode konzervativnog liječenja; (V) lokalne intervencijske metode liječenja; (VI) kirurško liječenje; (VII) psihosocijalno, multidisciplinarno i multi modalno liječenje

Obzirom na (očekivanu) veliku količinu literaturnih izvora s izvjesno mogućim preklapanjem sadržaja/informacija u odnosu na međunarodne smjernice koje su definirane kao orijentirne točke, uspostavljen je hodogram:

- Početna identifikacija potencijalno važnih izvora (pretraživanja literaturnih baza - SMK)
- Početni probir na temelju sukladnosti tema/područja i vremenskog okvira (na temelju sažetaka)
- „Revizija“ početnog probira
- Popis probranih sažetaka upućen radnim skupinama za daljnju ocjenu sukladnosti sadržaja/relevantnosti i probir izvora koje treba evaluirati u cjelovitom tekstu.

U sklopu ovog simpozija, predstavnici radnih skupina prezentirat će materijale iz područja kojima su se bavili, te podastrijeti vlastite preporuke po pojedinim područjima. U daljnjem procesu, HVD će izraditi formalne prijedloge preporuka o dijagnostičkim i terapijskim postupcima, te ih ponuditi članovima (elektronskim putem) na uvid, glasanje, komentare i sugestije. U konačnici, ekspertna skupina HVD formirat će finalni tekst smjernica.

Literatura

1. Chen S, Chen M, Wu X i sur. Global, regional and national burden of low back pain 1990-2019: A systematic analysis of the Global Burden of Disease study 2019. *J Orthop Transl.* 2022;32: 49-58.
2. Grazio S, Ćurković B, Vlák T i sur. Dijagnostika i konzervativno liječenje križobolje: pregled i smjernice Hrvatskog vertebrološkog društva. *Acta Med Croat* 2012;66: 259-94.
3. Kovač D, Rotim K, Božić B i sur., u ime Hrvatskog vertebrološkog društva. Smjernice za intervencijske i invazivne postupke u bolesnika s mehaničkom križoboljom. *Acta Med Croatica.* 2013; 67:225-31.
4. Bailly F, Trouvin A-P, Bercier S i sur. Clinical guidelines and care pathway for management of low back pain with or without radicular pain. *Joint Bone Spine* 2021;88(6):105227.